

לע"נ ולאורו של מורנו הרב אלישע וישליצקי זצ"ל

פלגש בגבעה - לידה חדשה

הרב יואב אוריאל

חזון בנימין על פי יעקב ורחל

ילקוט שמעוני דברים (רמז תתקנז): "ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה היא בית לחם, ר' מאיר אומר בחלקו של בנה מתה שנאמר ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד כברת ארץ לבא אפרתה".

הרמב"ן (בראשית לה, טז): "ונראה בעיני כי קברה יעקב בדרך ולא הכניסה לעיר בית לחם יהודה הקרובה שם, לפי שצפה ברוח הקודש שבית לחם אפרתה יהיה ליהודה ולא רצה לקברה רק בגבול בנה בנימן, והדרך אשר המצבה בה קרובה לבית אל בגבול בנימין. וכך אמרו בספרי (זאת הברכה לג יא) בחלקו של בנימין מתה, כדאיתא בפרשת וזאת הברכה".

פירוש הסולם לזוהר (בראשית פרשת וישלח אות רמב-רמג): "ומשום זה, לפני מלך מלך לבני ישראל. כי עד עתה עוד לא הגיע הזמן של מלכות שמים לשלוט ולהתאחד בבני ישראל ומשום זה אמר, יעבר נא אדני לפני עבדו. וכשיושלמו תחילה אלו המדרגות, תתעורר אחר כך מלכות שמים לשלוט על התחתונים. וכשהתחילה לשלוט, התחילה בקטן של כל השבטים, שהוא בנימין, דהיינו שאול המלך שבא מבנימין, זה שכתוב, שם בנימין צעיר רודם וגו'. ובו התחילה המלכות להתעורר".

פירוש הסולם לזוהר (בראשית אות רצב): "וכאשר נתעוררה רחל בשם הזה של בנימין, שכתוב, יוסף ה' לי בן אחר, שהוא בנימין. ידע יעקב, שיהיה כן כי היא ראויה להשלים כל השבטים במספר י"ב. וידע שאחר זה, לא תתקיים עוד בעולם, משום זה רצה אז ללכת לארץ ישראל כדי שישלמו השבטים בארץ ישראל, וכדי שלא תמות רחל בחוץ לארץ. ולא יכול ללכת כי לבן עכבו. וכשהגיע הזמן של בנימין דהיינו אחר שנתעברה עמו (כנ"ל דף ק"ב אות ר"ג) ברח והלך לו, כדי שלא ישלם הבית בי"ב שבטים, ועולם הקדוש, דהיינו הנוקבא דז"א, יתקשר בו בארץ אחרת..."

בפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) (בראשית פרשת ויצא פרק לא סימן לה): "כי דרך נשים לי. והלא מעוברת היתה שהרי ילדה בדרך? יש לומר כזבה לו, ויש לומר מאותה שעה נתעברה וילדה בשבעה חדשים".

הקנאות השבטית של בנימין

בדרשות ר"י אבן שועיב (פרשת וירא): "ובאמת היו חייבין לייסר העושין ואנשי הגבעה שאינם מוחים, אבל לא כמו שעשו בני ישראל שעשו שלא כדין, ולכן נענשו, שטעו תחלה שלא הודיעו זה הענין תחלה לבנימין לומר להם שייסרו אנשי הגבעה כי מצוה על שבט לדון שבטו, והם בגאווה ובגודל לבב שלחו לגבעה. ועתה תנו לנו האנשים ונבערה רעה מישראל ולא אבו בני בנימין לשמוע לקול אחיהם, ולא רצו כי לא היו חייבים מיתה על זה".

וכן מבאר האברבנאל (כ, יג): "והנה זכר שבני בנימן חרה אפם לפי שלא שלחו אליהם בני ישראל מתחלה ועשו הסכמה שלא מדעתם".

האברבנאל (פסוק יג): "מפני שבני הגבעה כוונו במעשה הזה לכלות הרגל ממקומם ושלא יעבור עוד בארצם איש או אישה".

החיד"א (חומת אנך שופטים יט) בביאורו מדוע האיש פרסם המקרה בכל שבטי ישראל: "כלומר זה דבר הנוגע לכל ישראל כי כל העובר בגבעה מסוכן ומהם ילמדו להרע בכל המקומות".

לע"ז ולאורו של מורנו הרב אלישע וישליצקי זצ"ל

היתר השבטים לבוא זה בזה והיתר בנימין בקהל

תענית ל, ב: "אלא חמשה עשר באב מאי היא? - אמר רב יהודה אמר שמואל: יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה. מאי דרוש זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד וגו' - דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה. אמר רב יוסף אמר רב נחמן: יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל, שנאמר ואיש ישראל נשבע במצפה לאמר איש ממנו לא יתן בתו לבנימן לאשה. מאי דרוש? אמר רב: ממנו, ולא מבנינו."

שני הזרמים בשבט בנימין

מדרש אגדה (בובר) במדבר פרשת במדבר פרק א: "לבנימין אבידן בן גדעוני. ולמה נקרא שמו אבידן, על שם בנימין, שבשעה שנולד מתה אמו מפני קושי לידתה, והיתה היא סבורה גם בנימין כמותה, ולכך קראתה בן אוני, כלומר שיהיה מתאונן והולך, כמו שנאמר לא אכלתי באוני (דברים כו יד), אבל אביו קראו בנימין, כלומר יגיע לאריכות ימים ולא ימות, ומניין שימין הוא כמו ימים, [דכתיב] ותעמוד לגורלך לקץ הימין (דניאל יב ג): ד"א שהוא חזק ביד ימין, ולכך נקרא אבידן, שאביו דן בין דבר אמי לדבריו, ומה היה דינו בן גדעוני. שאמו קראתה עוני הוא אוני, ואביו קראוהו בנימין, שהוא חזק שירבה גדודים, לכך נקרא אבידן בן גדעוני."

במדרש בבראשית רבתי פרשת וישלח [המתחיל בעמוד 145]: "ותקרא (את) שמו בן א[ו]ני. בן צערי, ואביו קרא לו בנימין בלשון הקדש. אימתי נתקיימו דברי אביו, בימי שאול, הה"ד נשקי קשת מימינים ומשמאילים באבנים ובחצים בקשת מאחי שאול (ו)[מ] בנימין (דה"א י"ב ב'). אימתי נתקיימו דברי אמו בפלגש בגבעה, הה"ד מכל העם הזה שבע מאות איש בחור **אטר יד ימינו** (שופטים כ' ט"ז)..."

האברבנאל שמואל א ט: "אמר מבן ימין לשבחו, כי לא היה מבן אוני שנקרא בנימין לאותו תכלית והודעה, אבל היה בן ימין וישר להיותו גבור חיל ירא אלקים וסר מרע."

בבית יעקב איז'ביץ ויגש א: "אטר יד ימינו" - יעקב קרא לבנו בן-ימין. היינו נטע בו הכח לשמור על הקדושה שהיא ימין ולא להתקרב אל הקליפה שהיא שמאל. וכן שמו מרמז על בית המקדש שהיה בחלקו של בנימין. אלו הבחורים קלקלו את הימין, כמעט שהביאו כליון על כל אותו השבט."

חתם סופר (תורת משה בראשית פרק לה, יח): "ואביו קרא לו בנימין. בעלי תוס' פירשו בן אוני נתנבא על שנתמעטו בפלגש בגבעה. נראה לי גם אביו קרא לו מענין זה לטובה, וכעין שכתב הרמב"ן לפי שיטתו עיין שם. כי נראה לי כל השבטים נתרבו [בגלות מצרים] שלא כדרך הטבע על ידי עבודת פרך - 'כן ירבה וכן יפרוץ'. וזה שמתו מבנימין והנשארים היו כולם קדושים על פי טבע מה שראוי להוליד ואין בו תערובת. והגם כי גם שבט לוי לא רבו למעלה ראש כיון שלא היו בכאשר יענו אותו, לא היו בכך ירבה וכן יפרוץ, מכל מקום לוי היה לו קצת פחיתות שנולד בחוץ לארץ, אבל בנימין תרתי היה לו שנולד בארץ ישראל, וריבוי של עבודת הפרך נתמעט, ונשאר כולו ימין ולא שמאל. על כן: 'בן ימין'. והיינו דזכה בנימין שנבנה בית המקדש בחלקו..."